

METODICKÉ DOPORUČENÍ ODBORU OBECNÉ OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY MŽP

k aplikaci některých ustanovení vyhlášky Ministerstva životního prostředí č. 189/2013 Sb., o ochraně dřevin a povolování jejich kácení

Metodické doporučení je určeno orgánům ochrany přírody (dále jen „OOP“) a k **využití** subjektům, které zabezpečují péči o dřeviny rostoucí mimo les, a subjektům, které zamýšlejí dřeviny rostoucí mimo les kácet, nebo do nich jinak zasahovat.

Dnem 15. července 2013 nabyla účinnosti vyhláška č. 189/2013 Sb., o ochraně dřevin a povolování jejich kácení (dále jen „vyhláška“). Tato vyhláška je vydána na základě zmocnění obsaženého v § 8 odst. 3 a 5 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění zákona č. 349/2009 Sb. (dále jen „zákon“), a nahrazuje dosavadní právní úpravu obsaženou v § 8 vyhlášky č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

Nová vyhláška zvyšuje ochranu souvislých zapojených porostů dřevin přesahujících 40 m². Nově požívají ochrany nejen keřové porosty (jako dosud), ale také zapojené porosty dřevin tvořené stromy s obvodem kmene nedosahujícího hranice 80 cm obvodu měřeného ve výšce 130 cm nad zemí (které často tvoří významný podíl zeleně, resp. přírodě blízkých prvků ve volné krajině i v sídlech).

Vyhláška dále posiluje ochranu stromořadí. V případě, kdy stromořadí nebylo registrováno jako významný krajinný prvek, nebylo podle dosavadní právní úpravy ke kácení jednotlivých stromů s obvodem kmene měřeným ve výšce 130 cm nad zemí menším než 80 cm tvořících toto stromořadí nezbytné povolení orgánu ochrany přírody. Takový přístup se ukázal jako nedostatečný především u nově zakládaných stromořadí a u stromořadí tvořených druhy dřevin, které obvodu kmene 80 cm ve výčetní výšce zpravidla nedosahují.

Ke zmírnění ochrany dochází v případě dřevin pěstovaných na pozemcích se způsobem využití plantáž dřevin (část 2. přílohy k vyhlášce č. 26/2007 Sb., katastrální vyhláška), neboť plantáže dřevin jsou zakládány s cílem jejich raného smýcení, např. za účelem produkce vánočních stromků, energetické biomasy, lignikultury či produkce semen (semenná plantáž).

Ke zmírnění ochranného režimu dochází také u dřevin rostoucích na veřejnosti nepřístupných a stavebně oplocených pozemcích v zastavěném území obcí u rodinných a bytových domů. Tento přístup je tak cíleně omezen na dřeviny, které nejsou součástí veřejně přístupné zeleně. Snahou je snížení administrativní zátěže vlastníků nemovitostí, na kterých se předmětné dřeviny vyskytují, i OOP příslušných k povolování kácení dřevin. Zároveň se posiluje odpovědnost vlastníků za stav jejich majetku. Zájem na ochraně dřevin se přesunuje na vlastníky dotčených nemovitostí, přičemž se opírá o přirozený respekt ke stromům a dřevinám obecně a povědomí o pozitivním vlivu stromů na prostředí domů, využívaných převážně pro trvalé bydlení.

I. Postup OOP při povolování kácení zapojených porostů dřevin [§ 3 písm. b) a § 1 písm. a) vyhlášky]:

- a) OOP v řízení o povolení kácení posuzuje, zda se nadzemní části jednoho patra vzájemně dotýkají, prorůstají nebo se překrývají. Tuto charakteristiku splňují především porosty tvořené dřevinami, které mají přibližně obdobnou výšku nebo se alespoň nacházejí v obdobných růstových fázích (v obdobném fyziologickém stáří). Do definované výměry zapojeného porostu dřevin je, bez ohledu na to, zda porost má případně vyvinuto více pater (např. stromové i keřové), započtena vždy pouze plocha jednoho z těchto pater.
- b) OOP posuzuje žádost o povolení kácení zapojených porostů dřevin v širším kontextu jejich funkčního významu. Za tím účelem bere v úvahu např. četnost výskytu funkčních krajinných prvků (krajinných struktur) tvořených dřevinami v předmětné lokalitě
- c) OOP v rámci správní úvahy dále posuzuje funkční potenciál zapojeného porostu přímo na konkrétním stanovišti. Bere v úvahu míru uplatnění společenských funkcí porostu a jejich význam přiměřeně pro volnou krajinu a pro zastavěné území sídel (např. protierozní funkci zapojeného porostu, zdravotně-hygienickou funkci v urbanizovaném prostoru obce)
- d) Ochrana zapojených porostů dřevin vyskytujících se na pozemcích, které jsou součástí zemědělského půdního fondu (druh pozemku orná půda a trvalý travní porost), by neměla být překážkou pro návrat k jejich zemědělskému využívání. V případě, že je to z pohledu zlepšování stavu a ochrany krajinných struktur v dané lokalitě nezbytné (snaha o snížení výměry honů, protierozní ochrana půdy), měl by OOP případně zvážit, zda nelze povolení ke kácení zapojeného porostu dřevin vydat v rozsahu, který by skloubil zájem na zemědělském využívání pozemku náležejícího do zemědělského půdního fondu a zájem na ochraně a posílení ekologické stability krajiny (např. ponecháním částí těchto porostů popř. jednotlivých stromů tvořících tyto porosty při okrajích pozemků, podél cestní sítě a linií rozdělujících jednotlivé pozemky).
- e) Za součást zapojeného porostu dřevin se nepovažují jednotlivé stromy, přesahuje-li obvod jejich kmene měřeného ve výšce 130 cm nad zemí 80 cm; ke kácení takových stromů je třeba povolení OOP.
- f) Za součást zapojeného porostu dřevin se nepovažují dřeviny, které jsou součástí stromořadí.

II. Postup OOP při povolování kácení stromořadí [§ 3 uvozovací věta a § 1 písm. d) vyhlášky]

- a) Ke kácení stromořadí i ke kácení jednotlivých stromů, které jsou součástí stromořadí, je třeba povolení OOP, a to bez ohledu na obvod kmene ve výčetní výšce.
- b) Za stromořadí se považuje liniové uspořádání stromů, a to nejen jako doprovod liniových staveb nebo vodních toků, ale i veškeré další liniové struktury v krajině

tvořené stromy s pravidelnými vzdálenostmi (rozestupy) mezi jedinci, např. stromořadí podél polních cest a pěšin, linie stromů tvořící hranice pozemků, větrolamy. Stromořadí nemusí tvořit linii ve tvaru přímky, ale může se jednat i o linii s lomovými body nebo oblouky.

- c) Za stromořadí se nepovažují volně rostoucí liniové keřové porosty, resp. výsadby, stříhané živé ploty, nebo upravované stěny, i když jsou vysazeny ze dřevin, které mohou být i stromového vzrůstu (např. habr, buk, javor, smrk, zerav, cypřišek).
- d) Za stromořadí lze považovat liniové uspořádání stromů i v případě, že v jeho funkčních částech chybí některé stromy. Žádoucí je, aby v takovém případě zůstal zachován charakter stromořadí jako funkčního celku.
- e) OOP v rámci správní úvahy posuzuje žádost o povolení kácení stromů tvořících stromořadí také s ohledem na jejich zvýšenou společenskou funkci oproti jednotlivým stromům.
- f) OOP bere v této souvislosti v úvahu původ a funkční význam stromořadí. Ten je zjištělný zejména u mladých stromořadí tvořených stromy, na které se na základě původní právní úpravy dosud nevztahovala žádná právní ochrana.
- g) Zvýšený společenský význam stromořadí lze předpokládat např. v případě, kdy jeho výsadba byla uložena jako náhradní výsadba ke kompenzaci ekologické újmy vzniklé pokácením dřevin podle § 9 odst. 1 zákona, nebo kdy bylo založeno jako součást plánu společných zařízení pozemkových úprav, s dotační podporou.

III. Postup OOP při posuzování nedovolených zásahů do dřevin (§ 2 vyhlášky)

Za účelem posouzení, zda konkrétní poškození nadzemní části (např. při provádění řezu dřevin v rámci aktivní péče), nebo podzemní části dřeviny (např. při stavebních pracích v okolí stromu) má charakter nedovoleného zásahu do dřeviny, zjišťuje OOP jeho způsobení aktivním zásahem člověka (bez ohledu na to, zda k poškození došlo úmyslně či neúmyslně).

- a) Aby OOP mohl zásah kvalifikovat jako nedovolený, prokazuje, že zásah způsobil poškození nebo ničení dřevin, projevující se podstatným nebo trvalým snížením ekologických nebo společenských funkcí nebo způsobí jejich odumření.
- b) Společenské funkce představují soubor veškerých funkcí, které dřeviny poskytují. Společenské funkce, jež jsou ve vyhlášce definovány [§ 1 písm. b)] jako soubor funkcí dřeviny ovlivňujících životní prostředí člověka, zahrnují veškeré funkce, jejichž pozitivní vliv člověk využívá. V definici jsou uvedeny pouze příklady těchto funkcí, jejich spektrum zahrnuje i skupiny funkcí hydricko-vodohospodářských, edaficko-půdoochranných, sociálně-rekreačních nebo zdravotně-hygienických.
- c) K úvaze o tom, zda se jedná o poškození podstatné, může OOP využít např. Standardy péče o přírodu a krajinu, řadu A - arboristické standardy vydávané Agenturou ochrany

přírody a krajiny ČR (viz <http://www.standardy.nature.cz>), v nichž jsou definovány základní principy přístupu k péči o dřeviny (např. technika a technologie řezu stromů).

- d) Trvalost poškození lze charakterizovat jako stav dřeviny, který je vyvolán zásahem, jehož negativní vliv na další vývoj jedince a jeho ekologické a společenské funkce se projeví v následujícím vegetačním období.
- e) OOP bere v úvahu, že většina ekologických a společenských funkcí působí synergicky a jejich optimální plnění souvisí s dobrým zdravotním stavem a vitalitou dřeviny. O nedovolený zásah může jít, pokud tento zásah zdravotní stav a vitalitu dřeviny negativně ovlivní.
- f) Zejména v případě ekologických a estetických funkcí je však nezbytné ověřit (a mělo by se stát součástí správní úvahy OOP), zda funkce, v jejíž prospěch byl zásah údajně proveden, je v dané lokalitě prioritní a zda tento zásah byl proveden odpovídajícím a maximálně šetrným způsobem. Tato možnost je upravena v § 2 odst. 2 vyhlášky, který umožňuje provádět zásahy, které jsou klasifikovány jako dovolené. Konkrétně se jedná o tři skupiny zásahů:

1. Zásahy prováděné za účelem zachování nebo zlepšení některé z funkcí dřeviny.

Toto ustanovení umožňuje v odůvodněných případech provedení zásahu, který sice svým charakterem může odporovat zásadám ochrany dřevin, ale v konkrétní lokalitě výrazně a prokazatelně upřednostňuje společenský zájem některé funkce dřeviny před ostatními. Může jít např. o zásah z důvodů posílení estetické funkce prováděním řezu stromů v okrasném zahradnictví. Zvláštním důvodem k provedení takového zásahu může být společenský zájem na zachování existence dřeviny na lokalitě, který nelze jiným způsobem zajistit a dřevina by jinak musela být pokácena.

2. Zásahy prováděné v rámci péče o zvláště chráněný druh rostliny či živočicha

Zvláště chráněné druhy jsou definovány v příloze II. a III. vyhlášky č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů. V tomto případě je zřejmé nadřazení ekologické funkce stromu jako biotopu zvláště chráněného druhu.

3. Zásahy prováděné v souladu s plánem péče o zvláště chráněné území

Pokud jsou ve schváleném plánu péče o zvláště chráněné území definovány určité zásahy do dřevin, které by jinak byly klasifikovány jako nedovolené, lze je v těchto případech provádět. Funkcím dřeviny je v rámci preference ekologické funkce nadřazen zájem péče o zvláště chráněné území, resp. předmět jeho ochrany, který může být v určitých případech v rozporu se zájmem na (obecnou) ochranu dřevin.

- g) Ustanovení § 2 odst. 2 vyhlášky umožňuje v odůvodněných případech nekácet strom na obvyklou výšku pařezu, ale ponechat tzv. torzo stromu.

IV. Postup OOP při posuzování režimu kácení v zahradách [§ 3 písm. d) a § 1 písm. c) vyhlášky]

- a) OOP posuzuje, zda v případě prováděného nebo provedeného kácení stromů splnil dotčený pozemek všechny atributy uvedené v definici zahrady.
- b) Především musí jít o pozemek související se stavebním pozemkem, na kterém je umístěn bytový nebo rodinný dům definovaný v § 2 písm. a) vyhlášky č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území, tj. více než polovina podlahové plochy tohoto objektu musí odpovídat požadavkům na trvalé resp. trvalé rodinné bydlení a musí být k tomuto účelu určena. Tuto podmínku nesplňují např. pozemky u staveb pro rodinnou rekreaci a v zahrádkářských osadách, přestože v nich trvalý pobyt osob není vyloučen.
- c) Další podmínkou naplnění definice „zahrada“ je umístění dotčeného pozemku v zastavěném území obce [§ 2 odst. 1 písm. d) zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)], které je vymezeno územním plánem, případně postupem podle tohoto zákona. Pokud obec nemá takto vymezené zastavěné území, považuje se za zastavěné území zastavěná část obce vymezená k 1. září 1966 a vyznačená v mapách evidence nemovitostí.
- d) Aby předmětný pozemek splnil podmínku stavebně oploceného pozemku, je nezbytné, aby toto oplocení (plot, popř. zeď) mělo charakter stavby ve smyslu § 2 odst. 3 stavebního zákona. OOP sleduje, aby samotný plot měl zpravidla sloupky a výplně nebo byl složen z dílců, případně šlo o souvislý samonosný pás. Toto kritérium nesplňují živé ploty a přenosné mobilní oplocení dočasného charakteru.
- e) Podmínku, aby byl dotčený pozemek nepřístupný veřejnosti, lze považovat za splněnou, pokud je pozemek stavebně oplocený (viz předchozí bod) a toto oplocení je souvislé a zároveň na něj není umožněn vstup veřejnosti. Za souvislé lze považovat i oplocení, které je v určitých úsecích přerušeno vlastní stavbou rodinného nebo bytového domu nebo stavbami vedlejšími.

V. Postup OOP při stanovování podmínek povolení ke kácení ve vztahu k období, ve kterém se kácení dřevin zpravidla provádí (§ 5 vyhlášky)

- a) Povinnost dodržení doby vegetačního klidu pro kácení dřevin neplyne striktně z obecně závazného právního předpisu a vzhledem k vazbě vegetačního klidu na aktuální klimatické podmínky není období vegetačního klidu ani kalendářně závazně vymezeno. Doporučení kácet dřeviny v době vegetačního klidu je třeba respektovat zejména s ohledem na další zájmy chráněné zákonem. V geografických podmínkách České republiky lze za období vegetačního klidu obvykle považovat období mezi 1. listopadem až 31. březnem kalendářního roku.
- b) Při posuzování žádosti o povolení ke kácení dřevin OOP přihlíží ke konkrétním podmínkám ovlivňujícím fenologické fáze druhu dřeviny (např. klimatickému vývoji v daném roce a nadmořské výšce lokality, na níž se dřevina nachází) a v odůvodněných případech může povolení ke kácení podmínit dodržením určitého

období, na které se povolení ke kácení nevztahuje, nebo může časově omezit platnost povolení ke kácení (např. na dobu určitého počtu let od vydání rozhodnutí).

- c) V odůvodnění příslušného rozhodnutí by měl být žadatel upozorněn i na ostatní zájmy chráněné zákonem o ochraně přírody a krajiny, které by mohly být zamýšleným kácením v konkrétním období dotčeny. Jde např. o prioritní zájem na ochranu ptáků v době hnízdění, ale i např. zájmy obecné ochrany rostlin a živočichů.

Ing. Jiří Klápště

ředitel odboru obecné ochrany přírody a krajiny